२।१२।११। "दानुं दानवम्" माधवः भावे तु । ६दाने ७वर्षणे८ न० "यवं न वृष्टिर्दिव्येन दानुना" ऋ०१०, ४३।७ "दानुना दानेन वर्षणेन वा" भा० "आदित्या दानुनस्पती" ऋ० १।१३६।३। "दानुनः दानस्य" भा०कर्मणि नु ।८दये धने च । "करत्तिस्रोमघवा दानुचित्राः" ऋ०१।१७४।७ "दानुभिर्देयैर्धनैश्चित्राः" भा०

दान्त त्रि० दम–कर्त्तरि क्त । १बहिरिन्द्रियनिग्रहकर्त्तरि "शान्तोदान्त उपरतस्तितिक्षुः श्रद्धावान् समाहितो भूत्वात्मन्यात्मानमवलोकयेत्" वेदान्तसारधृता श्रुतिः । दम–णिच्–क्त नि० । २दमिते ३शिक्षिते बलीवर्दादौ त्रि० ४दमनकवृक्षे पु० राजनि० । [न्द्रियनिग्रहे च ।

दान्ति स्त्री दम–क्तिन् । १तपःक्लेशादिसहिष्णुतायां २बाह्ये-

दापित त्रि० दा–णिच्–कर्मणि क्त । २साधिते २दण्डिते दापितधनके २प्रतिवाद्यादौ च ।

दाप्य त्रि०दा–णिच्–कर्मणि यत् । १दण्ड्ये २दापनीये च ।

दाम न० दो–खण्डने बा०करणे मन् । १पश्वादिबन्धनरज्ज्वौ "स्रग्दामैरिव चित्रिता" भा० भी०५७अ० । "सन्तानमाल्यदामं च तैरेव कुसुमैः कृतम्" हरिवं०१४५ अ० । भावे मन् २सन्धाने । दम्यते अनुशिष्यते दम–कर्मणि घञ् बा०दीर्घः । लोके विश्वसंसारे दामोदरशब्दे दृश्यम् ।

दामकण्ठ पु० गोत्रप्रवर्त्तकर्षिभेदे तस्य गोत्रापत्यम् इञ् । दामकण्ठि तदीये यून्यपत्ये ततः उपका० द्वन्द्वे अद्वन्द्वे च बहुषु युवप्रत्ययस्य लुक् । कलसीकण्ठदामकण्ठाः दामकण्ठा वा इत्येवम् ।

दामग्रन्थि पु० मत्स्यराजविराटस्य सेनापतिभेदे "अथ मत्स्योऽब्रवीद्राजा शतानीक जघन्यजम् । कङ्कवल्लभगोपालादामग्रन्थिश्च वीर्य्यवान् । युध्येयुरिति मे बुद्धिर्वर्त्तते नात्र संशयः" भा०वि०३१अ०

दामचन्द्र पु० द्रुपदनृपस्य पुत्रभेदे "धृष्टद्युम्नः शिखण्डी च दौर्मुखिर्जनमेजयः । चन्द्रसेनो मद्रसेनः कीर्त्तिवर्मा ध्रुवो धरः । वसुचन्द्रो दामचन्द्रः सिंहचन्द्रः सुतेजनः । द्रुपदस्य तथा पुत्रा द्रुपदश्च महास्त्रवित्" भा० द्रो० १५८ अ०

दामन् न०स्त्री दो–खण्डने करणभावादौ मनिन् । दोहनकाले पश्वादिपादबन्धनरज्ज्वौ (छाँदनदड़ि) २मालायां ३रज्जुमात्रे अमरः बहुप्रग्रहयुक्ते एकस्मिन् यत्र पशवो बध्यन्ते (दोका) ख्याते ४पदार्थे च "भाति स्म दामापपदीनमस्य" माघः स्त्रियां नान्तत्वेऽपि मनन्तत्वात् न ङीप् । दामानौ दामानः किन्तु वा डाप् । दामे दामा इत्यादि

दामनपर्वन् न० दमनस्येदमण् दामन पर्व यत्र । दमनभञ्जनतिथौ १चैत्रशुक्लचतुर्दश्याम् २तन्मासीयद्वादश्यादिषु च दमनशब्दे मूलं दृश्यम् । "सत्तीर्थेऽर्कविषुग्रासे तन्तुदामनपर्वणोः" नरसिंहपु० तन्तुपर्वशब्दे दृश्यम्

दामनि पु० दमनस्यापत्यम् इञ् । १दमनस्यापत्ये २आयुधजीविसंघभेदे च ततः स्वार्थे दामन्यादि० छ । दामनीय तत्रार्थे बहुत्वे तु तद्राजत्वात्तस्य लुक् । दामनय इत्येव

दामनी स्त्री दामैव प्रज्ञा० स्वार्थे अण् अणि न नलोपः ङीप् । पशुबन्धनरज्ज्वौ अमरः "दामनीदामभासैश्च केचित् कायावलम्बिभिः । कीलैरारोप्यमाणैश्च दामनीपाशपाशितैः" हरिवं०६६अ०

दामन्यादि पु० "दामन्यादित्रिगर्त्तषष्ठादेः" पा० छप्रत्ययनिमित्ते पा०ग० सूत्रोक्ते शब्दगणे स च गणः "दामनि औलपि वैजवापि औदकि औदङ्कि आच्युतन्ति आच्युतदन्ति शाकुन्तकि आकिदन्ति औड़वि काकदन्तकि शात्रुन्तपि सार्वसेनि विन्दुवैन्दवि तुलभ मौञ्जायन काकन्दि सावित्रीपुत्र" ।

दामलिप्त न० तमोलिप्तनगरे (तमलुक्) हेम०

दामलिह् पु०दाम–लेढि लिह–क्विप् । १दामलेहके । तमात्मन इच्छति क्यच् दामलिह्यति ततः क्विप् । २आत्मनो दामलेहकेच्छौ "दादेर्धातोर्घः" पा०उपदेशे दादेरिति विशेषणात् अस्य उपदेशे दादित्वाभावात् न घः सि०कौ० ।

दामाञ्जन न० दाम्नः अञ्जनम् । अश्वादेः पादबन्धनरज्ज्वौ (पिछाड़ि) हेमच०दामाञ्चलमप्यत्रार्थे हारावली "दामाञ्चलस्खलितलोलपदं तुरङ्गाः" माघः ।

दामिनी स्त्री भीमो भीमसेनेनवत् दामा सुदामा नगः स एकदेशत्वेनास्त्यस्य "संज्ञायां मन्माभ्याम्" पा० इनि ङीप् । भौदामन्यां विद्युति ।

दामोदर पु० दाम बन्धनसाधनं उदरे यस्य । यशोदानन्दने कृष्णे तत्कथा "ततो यशोदा संक्रुद्धा कृष्णं कमललोचनम् । आनाय्य शकटीमूले भर्त्सयन्ती पुनःपुनः । दाम्ना चैवोदरे बद्धा प्रत्यबध्नादुदूखले । यदि शक्नोषि गच्छेति तमुक्त्वा कर्म साऽकरोत्" इत्युपक्रमे "स च तेनैव नाम्ना तु कृष्णो वै दामबन्धनात् । घोषे दामोदर इति गोपिभिः परिगीयते" हरिवं० ६४अ० "विदारो रोहितोमार्गो हेतुर्दामोदरः सहः" विष्णु०स० । शाङ्करभाष्ये तु अस्यान्यापि व्युत्पत्तिर्दर्शिता यथा